

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПАСІЧНИЙ РОМАН ЯРОСЛАВОВИЧ

УДК 32:316.75];217.4(477)

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ДОКТРИНИ
УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ**

23.00.01 – теорія та історія політичної науки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Гетьманчук Микола Петрович,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
завідувач кафедри українознавства

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
Палінчак Микола Михайлович,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
декан факультету міжнародних відносин

кандидат політичних наук, доцент
Ломака Іванна Іванівна,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
доцент кафедри політології

Захист відбудеться «10» червня 2016 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.17 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 301

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5

Автореферат розіслано «6» травня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. В. Бунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Демократичні процеси, які розпочалися в умовах розбудови незалежної української державності, істотно вплинули на відродження релігійного життя, як і зворотний вплив на політичний процес, зокрема детермінуючи зміни в політичних формах буття. Ідеологічний плюралізм, що змінив тоталітарну антирелігійну ідеологію, започаткував у свідомості українського народу нове ставлення до релігії, яка в нових умовах стала наповнюватися національним змістом.

Складний та суперечливий характер демократичних перетворень в Україні вимагає серйозного наукового переосмислення місця та ролі Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ), яка в сучасних умовах використовує всі наявні в її арсеналі засоби задля піднесення національної гідності українців, виховання патріотизму, утвердження української патріотичної нації. Долучившись до процесу розбудови Української держави, Церква, як засвідчила практика, вищою мірою зацікавлена у формуванні тих засад, які лягли в основу нашої державності і які тісно пов'язані з проблемою співвідношення індивіда та суспільства, рівнем свободи особистості. У сфері її особливої уваги – соціальна проблематика.

Важливим, з погляду сучасної науки, є дослідження соціального вчення УГКЦ та її соціальної доктрини. Без глибокого аналізу соціальної доктрини неможливо досконало визначити особливості її впливу на соціальну сферу суспільного життя в Україні. Концептуальний аналіз взаємозв'язку дасть змогу краще розкрити суть соціальної доктрини Церкви, етапів та механізмів її формування, впливу на соціальні відносини і зв'язки, в яких перебувають люди, задовольняючи свої матеріальні і духовні потреби.

Значущість обраної проблематики зумовлена також активізацією реформування соціальної сфери в Україні та проблемами, які виникають щодо досягнення в українському суспільстві соціальної справедливості, послаблення соціальної нерівності, збереження миру та злагодності, дотримання демократичних засад розвитку держави. Співпраця Церкви і держави у розв'язанні соціальних проблем та визначенні місця й ролі людини в сучасному політичному процесі свідчить про складний характер цих відносин і вимагає серйозного переосмислення, комплексного та глибокого аналізу всіх чинників і тенденцій такого взаємовпливу.

В умовах процесу демократичного переходу та адаптації до нових політичних і соціально-економічних умов, що переживає Україна, особливо важливим є дослідження суспільно-творчої функції Церкви, її зусиль у вихованні національно та духовно свідомої особистості, впливу на формування моральних основ політики і влади. Попри значну кількість наукових праць, у яких розглядаються проблеми функціонування УГКЦ як релігійної інституції, в більшості з них не з'ясовується роль соціальної доктрини та її вплив на політику. З практичного погляду, актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю визначити поняття «соціальна доктрина УГКЦ», розглянути систему церковних поглядів та ідей, які відображають цілі соціальної діяльності та формують нормативно-ціннісну основу

суспільства, з'ясувати механізм та важелі впливу на легітимізацію політичного процесу в Україні.

Процес формування та еволюції соціальної доктрини греко-католицизму, і з погляду принципу наступництва ідеологічної програми папства, і її суттєвого оновлення в нових історичних умовах із врахуванням місцевих морально-культурних особливостей, характеризується підвищеною увагою до економічних проблем та актуальних суспільних питань, зростаючою значущістю політичних аспектів суспільного буття, зокрема проблем захисту прав, свобод та гідності людини, врегулювання міжнаціональних конфліктів, взаємовідповідальності громадян і влади. Необхідність комплексного дослідження процесу становлення соціального вчення УГКЦ, а також його введення до сфери суспільно-політичного життя України є важливим завданням політичної науки. Вивчення процесів становлення соціального аспекту вчення дає змогу осмислити діяльність Церкви в попередні періоди та на сучасному етапі, з'ясувати її роль і місце в суспільних трансформаціях пострадянської доби, характер і динаміку внутрішнього розвитку, напрями діяльності віруючих, а також визначити важелі її впливу на перебіг суспільно-політичних процесів в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка» за темою «Політологічні аспекти розвитку держави: внутрішній та зовнішній виміри» (державний реєстраційний номер 0113U007131).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає в політологічному аналізі діяльності УГКЦ крізь призму її соціальної доктрини та виявленні взаємозв'язку цієї доктрини і суспільно-політичних процесів в Україні, а також її трансформації під їх впливом. Реалізація мети дослідження зумовила постановку та вирішення низки питань, що відображені в логічній структурі дисертації і сформуvalи її основні *завдання*:

- дослідити стан наукової розробки проблеми та з'ясувати ступінь репрезентативності джерельної бази дослідження;
- обґрунтувати методи дослідження та методологічні підходи до вирішення основних завдань дисертації;
- дослідити процес творення та еволюцію соціальної доктрини Римо-Католицької Церкви, її зв'язок з політичними процесами;
- з'ясувати особливості творення соціально-політичної доктрини УГКЦ та її роль у процесі розв'язання суспільних проблем;
- на матеріалі пастирських послань, листів і звернень патріархів УГКЦ визначити роль і значення УГКЦ в суспільно-політичних процесах в Україні;
- визначити суспільно-політичні чинники впливу на процес трансформації соціальної доктрини УГКЦ та простежити напрями трансформації соціальної доктрини УГКЦ.

Об'єкт дослідження – соціальна доктрина Української Греко-Католицької Церкви.

Предметом дослідження є процес формування соціально-політичної доктрини Української Греко-Католицької Церкви.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1899-го – до 2015 рр. Нижня межа зумовлена написанням А. Шептицьким першої праці у якій піднімались соціально-політичні питання. Верхня межа пов'язана з Революцією Гідності в Україні, окупацією Криму та розгортанням військового конфлікту на сході країни, що мало значний вплив на суспільно-політичну складову доктрини УГКЦ.

Територіальні межі дослідження охоплюють територію сучасної України.

Методологія та методи дослідження.

Дослідження, в рамках методології соціально-гуманітарного наукового пізнання, здійснювалося на стику суспільних наук, зокрема політології, історії політичних вчень, соціальної філософії, історії, релігієзнавства та його дисциплінарного утворення – політології релігії. У дисертації використано методологічні концепти інституціоналізму та неоінституціоналізму, які дали можливість розглянути УГКЦ як інституцію, здатну через соціально-політичну доктрину, релігійні спільноти та суспільство загалом впливати на перебіг політичного процесу та сприяти його демократичності. Соціально-політична доктрина, згідно із цим підходом, виступає продовженням і закріпленням соціальних відносин і норм, які покликані стабілізувати суспільство.

Цілісність та логічність дослідження досягалася дотриманням загальнометодологічних принципів об'єктивності, системності, історизму та позаконфесійності.

Для вирішення поставлених завдань використано загально- та конкретно-наукові методи пізнання: аналізу і синтезу, дескриптивний, компаративний та каузальний, індукції й дедукції, неформалізованого аналізу документів. Застосування комплексного підходу, а також методів системного і структурного аналізу дозволило вивчити динаміку становлення, розвитку та трансформації вчення УГКЦ, його включення в суспільне життя сучасної України. Виокремлення ключових аспектів проблеми здійснено за проблемно-хронологічним методом.

Наукова новизна дослідження визначається вибором предмета дослідження та проблематикою, яку досі цілісно не було розглянуто в політичній науці, та полягає в комплексному розгляді становлення, розвитку і трансформації соціально-політичної доктрини УГКЦ та її аспектів, які здатні впливати на суспільно-політичні процеси в Україні. Історико-політологічний аналіз діяльності УГКЦ та її клерикальних організацій у сфері суспільно-політичного життя незалежної України дозволяє стверджувати, що її соціально-політичне вчення постає як нормативна суспільна теорія, затверджена в офіційних документах Церкви. Необхідність впровадження та застосування цієї доктрини в суспільно-політичному житті, на переконання ієрархів УГКЦ, викликана потребою захисту гідності та прав людини. Антропоцентричний підхід зумовлює Церкву цікавитись суспільними питаннями та реагувати на виклики часу, модернізуючи і трансформуючи соціально-політичну доктрину відповідно до нагальних суспільно-політичних проблем.

У дослідженні *вперше*:

– здійснено політологічний аналіз соціально-політичної доктрини Української Греко-Католицької Церкви як Східної Католицької Церкви, суть якого полягає у визначенні політичних аспектів доктрини та виокремленні сукупності політичних норм, цінностей, настанов, зазначених у ній таких як: демократичність та відкритість політичних процесів, дотримання гідності людини та забезпечення її прав;

– методологічно обґрунтовано і розширено хронологічні межі становлення суспільно-політичного вчення Католицької Церкви, що дозволило розглянути соціально-політичну доктрину УГКЦ в її широкому розумінні;

– визначено роль і значення соціально-політичної доктрини УГКЦ в суспільно-політичних процесах в Україні, особливості якої виявляються в залученні громадян до громадської і політичної діяльності, у здатності критично осмислювати суспільні процеси, боротися за громадянські права та відповідально ставитися до обов'язків, спираючись, насамперед, на морально-етичні традиційні норми. У такий спосіб здійснюється не безпосередній, а опосередкований вплив церковної доктрини на формування рівня патріотизму, національної свідомості та політичної активності громадян, що простежується в регіонах поширення УГКЦ через участь у виборчих процесах, соціальних протестах, волонтерській та просвітницькій діяльності тощо;

– на основі аналізу місця і ролі соціально-політичної доктрини виокремлено суспільно-політичні чинники впливу на процес трансформації доктрини УГКЦ, такі як виборчий процес, суспільно-політична трансформація, соціальні перетворення, політичний процес. Визначено, що ключовою рисою цих чинників, які викликають реакцію Церкви на офіційному рівні, є порушення гідності людини;

– простежено напрями трансформації соціальної доктрини Української Греко-Католицької Церкви в бік соціально-політичної, що відображається у зростанні кількості офіційних церковних документів на політичну тематику та виходить на новий якісний рівень – від теоретизування до практичного детермінування духовних і практичних принципів буття людини;

– досліджено механізм модифікації соціально-політичної доктрини УГКЦ в контексті її реагування на суспільно-політичні проблеми, суть якого полягає у взаємовпливі політичного процесу та релігії через суспільство. Вплив політики на релігію відбувається шляхом: суспільно-політична проблема – суспільство – Церква – доктрина. Зворотний процес впливу: Церква – доктрина – громада – результати поведінки та дії. Важливим моментом є те, що в доктрині реакція на проблеми відображається згідно з принципом наступності, тобто раніше стверджені постулати не можуть заперечуватись, а тільки доповнюватись;

– досліджено роль соціально-політичної доктрини УГКЦ в соціальному дискурсі сучасної України, яка набуває форми інструменту легітимації чи делегітимації суспільно-політичного процесу, а сама Церква стає учасником соціальної дійсності, який бере участь у творенні тексту з метою обґрунтування соціальних норм та дій;

– доведено, що, офіційно декларуючи відстороненість від прямої участі в політиці, УГКЦ здійснює свій вплив опосередковано – через соціально-політичну доктрину та через громадські організації й релігійні спільноти, традиції, норми суспільного характеру, моральні настанови і переконання;

удосконалено:

– поняття соціально-політичної доктрини Української Греко-Католицької Церкви із врахуванням політичних аспектів сучасності, таких як: ставлення до влади та суб'єктів політики, моральна оцінка їхніх дій, місце, роль і завдання віруючого в політичній системі суспільства;

– поняття бачення УГКЦ сучасних політичних процесів в Україні та ставлення до суб'єктів політики, суть якого полягає в етичному оцінюванні їх Церквою, з погляду християнської моралі та збереження гідності людини;

набули подальшого розвитку:

– дослідження демократизуючого потенціалу соціально-політичної доктрини УГКЦ на власні інституції та суспільство, який базується на визнанні Церквою влади народу, покладає на політичні сили, політиків і громадян відповідальність за майбутнє країни та формує у свідомості віруючих розуміння демократичних принципів;

– критичний підхід до аналізу доктрин католицизму та греко-католицизму дав змогу розглядати релігію як одну із сторін суспільного життя у взаємозв'язках та взаємодії з політикою, простежити процес становлення, розвитку і тенденції змін соціально-політичної доктрини, які цінності, норми та моделі поведінки вона формує у людей;

– дослідження чинників суспільно-політичного життя сучасного динамічного світу, які стимулюють соціально-політичну доктрину УГКЦ постійно реагувати на ці події і, як наслідок, вдосконалюватись, еволюціонувати та трансформуватись, що дозволяє їй знайти своє місце і залишатись вагомим фактором впливу на суспільство. До таких чинників віднесено: формування органів влади усіх рівнів, соціальні протести, суспільно-політичні перетворення та політичні процеси, під час яких порушується гідність людини.

Теоретичне і практичне значення дослідження. Теоретичне значення дисертації полягає у вияві визначальних чинників та закономірностей становлення і функціонування соціально-політичного вчення як особливого виду пасторської діяльності УГКЦ, що характеризується максимальним ступенем залучення віруючих (мирян), а також у тому, що дисертація дала можливість виокремити головні риси соціально-політичної діяльності українського греко-католицизму. Висновки дослідження дозволяють прогнозувати можливі напрями інтенсифікації суспільної активності українського греко-католицизму у вітчизняному соціумі, які свідчать не лише про науково-теоретичне, а й практичне значення роботи. Тому результати і висновки слугуватимуть теоретичною базою подальшого вивчення різних аспектів соціально-політичної діяльності УГКЦ.

Результати дослідження можуть бути використані у процесі викладання дисциплін і курсів з «Політології», «Історії політичних вчень», «Політики і релігії», «Політології релігії».

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на наукових семінарах і засіданнях кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка». Основні положення і результати роботи також оприлюднені в доповідях на численних міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи викладання політології у вищій школі» (м. Львів, 9–10 листопада 2004 р.); Міжвузівській науково-практичній конференції, присвяченій 14-річчю незалежності України «Україна на рубежі ХХІ ст.: суспільно-політичні трансформації та геополітичні виклики сучасності» (м. Львів, 8 жовтня 2005 р.); XVI Міжнародній конференції «Історія релігій в Україні: актуальні проблеми теорії і історії прав людини, права і держави» (м. Львів, 2006 р.); Міжнародній конференції молодих учених і студентів (Тернопіль, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальна реклама в сучасному суспільстві» (м. Харків, 2 грудня 2011 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Політико-правові аспекти державотворчого процесу в Україні: від теорії до практики» (м. Львів, 9–10 листопада 2010 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Релігія, релігійність, філософія та гуманістика у сучасному релігійному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (м. Рубіжне, 26–27 грудня 2013 р.); IV щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси в сучасній системі міжнародних відносин» (м. Львів, 15 лютого 2015 р.).

Публікації. Результати дисертаційної роботи відображено в 19 авторських публікаціях, з них: 8 – наукові статті у фахових виданнях України із політичних наук, 1 – в іноземному періодичному виданні, 1 – стаття в нефарховому збірнику, та 9 – тези доповідей і матеріали у збірниках міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференцій.

Структура дисертації побудована за проблемно-хронологічним принципом і складається із вступу, трьох розділів, трьох підрозділів, висновків та списку використаних джерел та літератури (499 позицій, на 61 сторінці). Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок, з них 162 основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, розкрито її зв'язок з науковими програмами, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет, хронологічні й територіальні межі дослідження, розкрито його теоретико-методологічні засади і методи проведення, сформульовано основні положення новизни і практичне значення роботи, наведено відомості щодо її апробації та вмотивовано структуру дисертації.

У першому розділі «**Стан наукового вивчення проблеми становлення соціально-політичної доктрини УГКЦ та джерела дослідження**» проаналізовано ступінь вивченості проблеми з урахуванням сучасних методологічних підходів у працях українських і зарубіжних учених, а також подано огляд джерельної бази дослідження. Розглянуто і проаналізовано праці українських і зарубіжних політологів, істориків, релігієзнавців, філософів, культурологів з досліджуваної проблеми.

Засадничі принципи викладу історії католицизму в Україні сформульовано в томі «Католицизм» за редакцією П. Яроцького десяти томника «Історія релігії в Україні» за редакцією А. Колодного. Помітним внеском у дослідження діяльності Католицької Церкви латинського та східних обрядів, розвитку її вчення в контексті суспільно-політичних процесів є студії вітчизняних науковців: щодо східної політики Ватикану – Е. Бистрицької, Л. Гентош; державно-церковних відносин і взаємовпливу релігії та політики – О. Бегена, Б. Боцюрківа, А. Буравського, В. Войналовича, О. Волинець, М. Гетьманчука, О. Гури, О. Єгрешія, О. Зайцева, О. Лисенка, І. Ломаки, Г. Надтоки, М. Палінчака, І.-П. Химки, Н. Шліхти; конфесійних трансформацій та релігійної ідентичності – Б. Гудзяка, Н. Стоколос, Я. Стоцького, О. Турія, А. Пашенка, С. Плохія, І. Поїздник, Р. Шеретюк та низки інших науковців; впливу глобальних суспільних трансформацій на умови буття Церкви – В. Єленського, А. Колодного, М. Палінчака; розвитку соціальної доктрини Католицької Церкви – П. Яроцького; ставлення католицького вчення до лібералізму та неолібералізму – О. Бучми; проблематики міжконфесійних взаємин – В. Бондаренка, М. Черенкова.

Питання національної Церкви та етноконфесійної ідентичності відображено в науковому доробку вітчизняних науковців М. Бабія, С. Здіорука, А. Колодного, О. Сагана, О. Недавної, Л. Филипович, В. Шевченка, П. Яроцького. Серед зарубіжних дослідників, які приділили увагу проблемам глобальних релігійних трансформацій та вивчають їх ймовірні наслідки, варто виокремити Ж.-П. Віллема, Т. Кодачі, І. Мерджанової, В. Хорвата.

Серед зарубіжних дослідників-теологів із середовища Католицької Церкви, котрі приділили увагу аналізу змісту і структури, питанням розвитку соціальних аспектів вчення католицизму, варто відзначити А. Бадджо, Й. Гьофнера, Ю. Майку. Впродовж останніх десятиліть студіюванню соціального сегмента вчення УГКЦ присвятили праці богослови цієї конфесії: М. Бендик, І. Гаваньо, П. Галадза, О. Гірник, П. Гусак, М. Димид, С. Келегер, Л. Коваленко, М. Маринович, І. Мончак, І. Музичка, І. Ортинський, С. Сенік, С. Шевчук.

До джерельної бази дослідження розвитку соціально-політичного вчення УГКЦ увійшли документи Католицької Церкви, які формують ядро соціальної доктрини. Це: папські енцикліки, конституції, рішення соборів, повчання, послання і листи римських понтифіків. Важливим етапом у розвитку доктрини став Другий Ватиканський Собор (1962–1965 рр.), який підсумував розвиток соціального вчення Католицької Церкви в попередній період і задав стимули й рамки для розгортання цього вчення в майбутньому. Особливо значущими, з огляду на тему нашого

наукового дослідження, є такі документи Собору: Декрет про Східні католицькі Церкви, Декларація про релігійну свободу та Душпастирська конституція про Церкву в сучасному світі. Усі ці документи узагальнено в «Катехизмі Католицької Церкви» 1997 р. та «Компендіум соціальної доктрини Церкви» 2004 р. До групи документів, що формують соціальну доктрину, входять також праці католицьких теологів, філософів, соціологів та економістів, щоправда, вони мають лише дорадчий характер та публікуються тільки з дозволу Ватикану.

До джерел, які відображають розвиток соціально-політичного вчення та формують доктрину УГКЦ, віднесено офіційні документи, зокрема: послання глави УГКЦ, постанови, звернення, заклики і заяви ієрархів, рішення соборів УГКЦ, Синоду єпископів, комісій УГКЦ, численні доповіді, інструкції, листи. Положення цих документів узагальнено в низці програмних актів до влади, віруючих, народних обранців та ін. Синтезом розвитку вчення УГКЦ є «Катехизм Української Греко-Католицької Церкви: Христос – наша Пасха», аналіз якого, у порівнянні з більш ранніми документами УГКЦ, дає змогу простежити динаміку розвитку соціально-політичного вчення і загальні напрями його трансформації. Особливе місце належить творам А. Шептицького та Й. Сліпого, які заклали основи соціального вчення УГКЦ.

З метою дослідження можливості реалізації соціально-політичної доктрини в суспільному житті України було розглянуто нормативно-правові акти, які регулюють діяльність суспільних інститутів, чинне законодавство та Конституцію України як Основний закон. Також значну увагу було приділено документам громадських організацій, політичних сил, публікаціям у ЗМІ, що стосувались соціально-політичних аспектів вчення УГКЦ. Особливістю цих джерел є тісний зв'язок з реаліями часу їх виникнення, отже, вони здатні докладно передати, висвітлити процес взаємовпливу політики і релігії.

Комплексний розгляд джерельної бази дослідження дає підстави стверджувати, що УГКЦ формує власне соціально-політичне вчення, яке вимагає поглибленого аналізу.

У другому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження процесу формування соціально-політичної доктрини УГКЦ» проаналізовано основні методи та підходи дослідження цієї проблематики.

Для повного і всебічного розгляду дослідження опосередкованого взаємовпливу релігії та політики було використано і політологічні, філософські, і релігієзнавчі підходи. Це стосується і загальнотеоретичних, і конкретно-історичних моментів становлення, розвитку та трансформації соціально-політичної доктрини УГКЦ. Застосовуючи політологічні і філософські підходи під час вивчення політичних аспектів доктрини УГКЦ, сформовано об'єктивний міждисциплінарний підхід об'єкта дослідження, а за допомогою релігієзнавчих підходів у вивченні об'єкта дослідження розкрито внутрішню глибину та зміст соціального вчення.

Проаналізувавши хронологічні межі становлення соціальної доктрини католицизму, визначено, що політичні аспекти соціального вчення, в офіційних документах Католицької Церкви, випереджають за часом соціальні. Цим зумовлено

розгляд поняття «соціальна доктрина» в її широкому розумінні та визначено початки становлення соціальної доктрини католицизму.

Розглянувши категорійно-дефінітивний апарат дослідження, наголошено на тому, що головними дефініціями, які використано в дослідженні, є «політична трансформація», «Українська Греко-Католицька Церква», «соціально-політична доктрина» та «соціальне (суспільне) вчення», «соціальний дискурс». Важливу роль у дисертації виконує поняття «соціальний дискурс» як процес творення тексту учасниками соціальної дійсності задля обґрунтування соціального порядку, соціальних норм, цінностей, дій та легітимізації суспільних явищ. Розуміння ролі УГКЦ в соціальному дискурсі дозволило розглянути цей інститут як легітиматора політичних процесів, а соціально-політичну доктрину – як чинник легітимізації. Аналіз методологічних підходів до розуміння соціальної доктрини католицизму уможливив надати термінам «соціальне вчення», «суспільне вчення» та «соціальна доктрина» різне змістовне навантаження. Під «соціальним вченням», або «суспільним вченням», розглянуто сукупність філософських і богословських поглядів щодо пізнання сутності та устрою суспільства, а також систему норм соціальної взаємодії, які впливають із цього пізнання й реалізуються в конкретних суспільних умовах. Термін «соціально-політична доктрина» потрактовано як сукупність моральних, соціально-політичних, соціально-економічних, етико-правових концепцій, закріплених в офіційних церковних документах та інших джерелах, які були оприлюднені. Фактично відмінність між цими двома дефініціями полягає у формальному і документальному оформленні вчення.

Окрім того, застосування принципу обов'язковості до виконання дозволило розділити джерела соціальної доктрини католицизму на доктринальні (акти римських пап, документи понтифікальних рад і комісій, куріальних конгрегацій, акти соборів, синодів та єпископських конференцій) та недоктринальні (праці католицьких теологів, філософів, соціологів та економістів).

У процесі дослідження було застосовано нові методологічні підходи, які забезпечили цілісність та об'єктивність аналізу соціально-політичного аспекту вчення УГКЦ. Політологічний аналіз проблеми засвідчив, що значну увагу її дослідники присвятили питанням співвідношення сфер релігійного і національного у вченні й діяльності Церкви. Поглиблений аналіз джерел та літератури допоміг осмислити сутність і роль державно-церковних відносин, визначити критерії ставлення Церкви до політики і демократичного устрою українського суспільства.

У **третьому розділі «Еволюція та механізми формування соціально-політичної доктрини УГКЦ»** висвітлено специфіку становлення, розвитку і трансформації соціально-політичного вчення УГКЦ, розкрито зміст основних теоретичних складників соціальних аспектів вчення Церкви: поняття гідності людини, концепції свободи та відповідальності особи як базові принципи формування позиції Церкви щодо суспільно-політичних відносин.

У *підрозділі 3.1 «Вплив Римо-Католицької Церкви на процес формування соціально-політичної доктрини УГКЦ»* досліджено процес становлення та розвитку соціального вчення католицизму, що дало можливість визначити базові принципи і

поняття: гідність, солідарність, субсидіарність, спільне благо, які є основоположними для соціально-політичної доктрини УГКЦ. Згідно з принципом наступництва УГКЦ формує свою доктрину на основі праць Католицької Церкви, яка впродовж тривалого часу свого становлення та розвитку набула фундаментального характеру та виступає своєрідною базою, на якій формується соціально-політичне вчення Української Греко-Католицької Церкви.

Констатуємо, що всі люди рівні, Церква пропонує розглядати кожну особу як найвищу мету соціальних відносин. Показано, що Католицька Церква тлумачить світ як місце зустрічі людини з Богом та через своє вчення розвиває почуття відповідальності за нього. Так, у сферу соціальних аспектів вчення входить широке коло питань – від гідності людини до політики й економіки. У своїй доктрині католицизм прагне осмислити проблему соціальної справедливості, місце особистості у світі та її ставлення до нього. Розглядаючи проблему формування соціально орієнтованої держави, у християнському розумінні, було виділено принципи солідарності, справедливості і взаємної відповідальності в суспільстві. Церква, як суб'єкт соціального вчення, безпосередньо розглядає лише релігійний і моральний аспекти суспільної проблематики, а її політичний, економічний та соціальний аспекти – опосередковано, з погляду їх відповідності християнській моралі.

З'ясовано, що приниження гідності людини УГКЦ трактує як порушення гармонійних зв'язків з Богом. Показано, що УГКЦ через засвоєння соціальної доктрини Католицької Церкви, переосмислення своєї духовно-культурної спадщини та впливу сучасних суспільних процесів розбудовує власне соціальне вчення як цілісний богословський комплекс. Доказано, що для УГКЦ захист гідності людини, відповідна оцінка суспільних процесів та подій є безпосереднім обов'язком. Держава, з погляду Церкви, є суспільним інститутом, оптимальною моделлю функціонування якого, як і Церкви, є служіння громадянам у світлі принципів спільного блага, субсидіарності і солідарності. У випадку, коли державна влада нехтує потреби громадян, Церква констатує втрату легітимності влади і залишає за собою право на її критику. Процес українського державотворення засвідчує, що УГКЦ розглядає незалежність держави як імператив розвитку людини і народу.

Визначено, що основні етапи еволюції та зміст настанов УГКЦ щодо реалізації громадянами виборчого права залежать від суспільно-політичної ситуації в країні та намагання політичних сил залучити релігійні інституції до безпосередньої участі в політиці та виборчого процесу, відповідальності влади перед народом та обов'язків віруючих у суспільно-політичній сфері. Морально-етичний вимір, згідно із вченням УГКЦ, мають усі галузі суспільного життя, зокрема політика.

Стверджується, що характерним для УГКЦ є сприйняття політики як діяльності, спрямованої на забезпечення спільного блага громадян. Тому політика, згідно із церковним вченням, є справою кожного громадянина.

У підрозділі 3.2 «Соціально-політична доктрина УГКЦ як чинник впливу на суспільно-політичні процеси в Україні» досліджено взаємовідносини Церкви та держави в суспільно-політичних процесах.

Встановлено, що задля покращення функціонування суспільних інститутів УГКЦ пропонує суспільству дотримуватися принципів спільного блага, субсидіарності і солідарності. Визначальним, у цьому контексті, є поняття спільного блага, яке вона розглядає як сукупність суспільних умов, що допомагають реалізувати можливості людини в соціумі, спрямовують її на пошуки суспільного консенсусу й усувають дискримінацію меншості.

Доведено, що приниження гідності особи спонукає УГКЦ формулювати концепцію, за якою забезпечення свободи людини постає умовою пошанування її гідності. Виміром свободи людини, згідно із цим ученням, є відповідальність за себе та інших, яка й визнається актом милосердя.

Відстоюючи базовий принцип вчення – людську гідність, УГКЦ займала активну антропоцентричну позицію в політичному протистоянні в суспільстві періоду президентства Л. Кучми, В. Ющенка, В. Януковича, що стосувалося порушення громадянських прав та свобод, невиконання заробітної платні, нехтування моральних принципів у сфері суспільних відносин.

Показано, що вчення УГКЦ спонукає громадян дотримуватися світських законів, які узгоджені з моральними настановами. Разом з тим, Церква звільняє від обов'язкового виконання таких законів, які суперечать християнській етиці. Одночасно наголошено на тому, що забезпечення прав і свобод прямо співвідноситься з рівнем моралі.

У підрозділі 3.3 *«Особливості трансформації соціально-політичної доктрини УГКЦ під впливом державотворчих процесів в Україні»* проаналізовано зміни та модифікацію соціально-політичної доктрини УГКЦ під впливом суспільно-політичних процесів.

Зазначено, що заборона балотуватися до всіх рівнів органів влади представникам духовенства має на меті збереження авторитету УГКЦ серед віруючих, які є прихильниками різних політичних сил. Цим самим Церква протистоїть окремим прагненням політичних сил використовувати релігію як засіб досягнення цілей, що прямо суперечить релігійним настановам. Одночасно Церква розробляє та впроваджує настанови про роль священика як духовного лідера, завданням якого є прищеплення віруючим моральних цінностей, а також рекомендації щодо покликання політиків служити своєму народові. Поряд із цим Церква рекомендує громадянам здійснювати контроль за діяльністю влади задля недопущення порушення демократичних принципів.

Досліджено морально-етичний контекст тлумачення демократії в соціально-політичній доктрині УГКЦ. З'ясовано, що критеріями демократії, з погляду Церкви, є право громадянина обирати владу за умови дотримання принципу толерантності та морально-етичних цінностей. В умовах формування громадянського суспільства в Україні особливу увагу УГКЦ приділяє питанням виборів в органи державної влади всіх рівнів. Вказано на важливість позиції Церкви стосовно того, що участь громадян у політичному житті не закінчується лише актом голосування. Згідно з ученням УГКЦ, важливим є подальший контроль за обраними представниками у

владні структури й особиста праця кожної людини для покращення суспільних умов життя.

Критичне ставлення до політиків та органів державного управління, які порушували моральні норми, права і свободи громадян, найповніше виражено в документах УГКЦ, позиції церковних ієрархів періоду Революції Гідності 2013–2015 рр. З'ясовано, що умовою реалізації теоретичних напрацювань, що складають соціально-політичні аспекти вчення УГКЦ, є рівень їх засвоєння і готовності дотримуватися з боку віруючих.

Відзначено, що активні фази суспільно-політичного життя в Україні (вибори, Помаранчева революція, Революція Гідності та ін.) є чинниками впливу на соціальну доктрину, що сприяють модифікації соціальної доктрини УГКЦ, поступовій трансформації соціальної доктрини в бік соціально-політичної.

ВИСНОВКИ

В результатах дисертації обґрунтовано сутність, розкрито та проаналізовано процес становлення, розвитку і трансформації соціально-політичної доктрини УГКЦ, а також її місце та роль в суспільно-політичному житті України. Підсумки дослідження, відповідно до поставленої мети і завдань дисертації, зводяться до таких положень:

1. Наукова література представлена значною кількістю праць, які відрізняються за своїм науковим рівнем, методологією та фаховою підготовкою авторів. Тема, що стосується дослідження становлення і розвитку католицької та греко-католицької доктрин, почала привертати увагу дослідників у ХХ–ХХІ ст. Внаслідок впливу більшість наукових праць вітчизняних дослідників, які стосувалися вчення УГКЦ, не були об'єктивними у висвітленні особливостей її впливу на суспільство та характеризувалися упередженістю. У сучасному періоді вивчення проблеми (кінець 80-х рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) з'являється чимало робіт, предметом дослідження в яких є різні аспекти багатогранної діяльності УГКЦ, проте публікацій політологічного характеру недостатньо, вони не розкривають повною мірою місця і ролі соціально-політичної доктрини в сучасному політичному житті України. Тож зазначена тема не є вичерпаною й має перспективи для розвитку. Комплексний розгляд джерельної бази дослідження дає підстави стверджувати, що УГКЦ формує власне соціально-політичне вчення, яке вимагає поглибленого аналізу. Ядро соціальної доктрини католицизму становлять документи Католицької Церкви (папські енцикліки, конституції, рішення соборів, послання тощо), які є базою творення соціально-політичної доктрини УГКЦ. Вона відображається в посланнях глави УГКЦ, постановках, зверненнях, закликах і заявах ієрархів, рішеннях соборів УГКЦ, Синоду єпископів, комісій УГКЦ, численних доповідях, інструкціях, листах. Положення цих документів узагальнено в низці програмних актів до влади, віруючих, народних обранців тощо. Вагомим доповненням до соціальної доктрини є праці католицьких теологів, соціологів, економістів.

2. Критичний підхід до аналізу доктрин католицизму та греко-католицизму дав змогу розглядати релігію як одну із сторін суспільного життя у взаємозв'язках та взаємодії з політикою, простежити процес становлення, розвитку й тенденції змін соціально-політичної доктрини, які цінності, норми і моделі поведінки вона формує в людей. Методологічні концепти інституціоналізму та неоінституціоналізму дали можливість розглянути УГКЦ як інституцію, здатну через соціально-політичну доктрину, релігійні спільноти та суспільство загалом впливати на перебіг політичного процесу. Соціально-політична доктрина, згідно із цим підходом, виступає продовженням і закріпленням соціальних відносин та норм, покликаних стабілізувати суспільство.

3. Основна форма впливу Католицької Церкви на суспільство полягає у формуванні світової громадської думки щодо найважливіших соціально-економічних, суспільно-політичних і моральних питань. Для цього впродовж тривалого часу розробляється і пропагується соціально-політична доктрина Церкви. Положення цієї доктрини формулюються в рішеннях Вселенських соборів, церковних синодів і папських енцикліках (посланнях Пап з питань віри і моралі, звернених до католиків і «всіх людей доброї волі»). Соціальна доктрина Католицької Церкви містить певні соціально-економічні та політичні установки, дотримання яких є обов'язком віруючих. Згідно з принципом наступництва УГКЦ використовує цю соціальну доктрину як базу творення власного доктринального вчення, яке розробляється із врахуванням історично-культурних особливостей. В основу соціально-політичного вчення УГКЦ покладено захист гідності людини, гарантування її свободи, збереження яких є метою суспільних відносин. Вчення УГКЦ наголошує на співвідношенні між рівнем моральності та дотриманням прав людини, з одного боку, і загальним станом суспільства й рівнем його добробуту – з іншого. Умовою збереження гідності людини є дотримання принципів спільного блага, субсидіарності та солідарності, які сприяють оптимальному функціонуванню соціальних інститутів.

4. Процес формування та еволюції соціально-політичної доктрини греко-католицизму, з погляду її суттєвого оновлення в нових історичних умовах під впливом сучасних соціально-політичних процесів та із врахуванням місцевих морально-культурних особливостей, характеризується підвищеною увагою до актуальних суспільних питань та зростаючою значущістю політичних аспектів суспільного буття. Держава в соціально-політичній доктрині УГКЦ трактується як асоціація громадян, завдання якої полягає в забезпеченні умов життя та координації суспільних відносин. Відтак органи влади покликані служити громаді, а метою політичної діяльності проголошується забезпечення спільного блага для всіх її членів. Церква засуджує корупцію та відчуження влади від народу, які прямо впливають на втрату легітимності політичними елітами і підривають основи державності. Незалежність та соборність України, згідно із вченням УГКЦ, розглядається як необхідна умова вільного розвитку громадян. Обов'язком громадян є діяльність, спрямована на зміцнення української держави. Власну роль у

трикутнику «суспільство – держава – Церква» УГКЦ вбачає в захисті гідності людини, яку вона закликає до активного політичного життя.

5. Запорукою реалізації соціально-політичного вчення УГКЦ є рівень засвоєння віруючими та їх готовність втілювати його у практичній діяльності. Прагнення до збереження й утвердження морального авторитету спонукає Церкву розмежувати обов'язки у сфері суспільно-політичних відносин: завданням духовенства є донесення до віруючих морально-етичних настанов на протипагу безпосередній участі в політичному житті, у той час як віруючих схиляє до активної політичної діяльності. Найоптимальнішою формою правління і державного устрою, що дозволяє громадянам вільно обирати і контролювати владу, УГКЦ визнає демократію та пропонує суспільству власне бачення її критеріїв. Змістом останніх є право громадян обирати і контролювати владу, гарантії толерантності в суспільстві, а також дотримання морально-етичних норм.

6. Вплив політичних процесів, які порушують гідність людини, на суспільство змушує Церкву активно реагувати, що відображається в офіційних документах з моральними імперативами в царині політики. Ці документи модифікують доктрину УГКЦ відповідно до вимог часу, у світлі католицького вчення. Як наслідок, під впливом соціальних змін сума цих модифікацій з часом трансформує соціальну доктрину УГКЦ в соціально-політичну.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ ВИКЛАДЕНО В ПУБЛІКАЦІЯХ:

Наукові статті у фахових виданнях з політичних наук:

1. Пасічний Р. Українська Греко-Католицька Церква на шляху рішення соціальних проблем України / Р. Пасічний // Військово-науковий вісник. – 2002. – Вип. 4. – С. 284–291.

2. Пасічний Р. Роль Української Греко-Католицької Церкви у формуванні громадянського суспільства / Р. Пасічний // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т народознавства НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2002. – Вип. 13. – С. 105–110.

3. Пасічний Р. Українська Греко-Католицька Церква як чинник формування морально-етичних цінностей суспільства / Р. Пасічний // Військово-науковий вісник. – 2004. – Вип. 6. – С. 334–344.

4. Пасічний Р. Еволюція розвитку соціального вчення Католицької Церкви / Р. Пасічний // Військово-науковий вісник. – 2006. – Вип. 8. – С. 312–324.

5. Пасічний Р. Релігія як чинник впливу на політичне життя України / Р. Пасічний // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т народознавства НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2006. – Вип. 17. – С. 114–118.

6. Пасічний Р. Українська Греко-Католицька Церква та проблеми соціального захисту населення в умовах посткомуністичної трансформації економіки України / Р. Пасічний // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т народознавства НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2008. – Вип. 20. – С. 114–118.

7. Пасічний Р. Християнська демократія в Європі та Україні / Р. Пасічний // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т народознавства НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2009. – Вип. 21. – С. 151–155.

8. Пасічний Р. Неурядові релігійні (католицькі) організації та їх вплив на міжнародні політичні процеси / Р. Пасічний // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т народознавства НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2013. – Вип. 25. – С. 141–146.

Наукові статті у періодичних виданнях інших держав:

9. Pasiczny R. *Ukrainska Cerkew Greko-Katolicka oraz zagadnienia ochrony socjalnej w warunkach transformacji spoleczenstwa ukrajskiego* / R. Pasiczny // *Evropsky poltcky a pravni diskurz.* – 2014. – Svazek 1, vyd. 6. – S. 386–393.

Матеріали, опубліковані в збірниках наукових праць:

1. Пасічний Р. Соціальні аспекти католицької традиції / Р. Пасічний // Феномен сучасної релігійності – богословсько-філософський, історичний, соціологічний та правничий аспекти : матер. IV Наук. студент. конф. / ЛБА. Ін-т релігії та с-ства. – Львів, 2002. – С. 154–158.

2. Пасічний Р. Релігія та її впливи на суспільство в контексті викладу політології в вищій школі / Р. Пасічний // Проблеми та перспективи викладання політології у вищій школі : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 9–10 листопада 2004 р.). – Львів, 2004. – С. 71–76.

3. Пасічний Р. Роль УГКЦ у розбудові незалежної України / Р. Пасічний // Україна на рубежі ХХІ ст.: суспільно-політичні трансформації та геополітичні виклики сучасності : матер. Міжвуз. наук.-практ. конф., присв. 14-річчю незалежності України (м. Львів, 8 жовтня 2005 р.). – Львів, 2005. – С. 53–57.

4. Пасічний Р. Українська Греко-Католицька Церква: від минулого до сьогодення / Р. Пасічний // Історія релігій в Україні : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т релігієзнавства, філія Львів. музею історії релігії, Львів. відділу Ін-ту укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, відділ релігієзнавства ін-ту філософії ім. Г. Сковороди. – Львів, 2006. – Вип. 25. – С. 421–425.

5. Пасічний Р. УГКЦ як фактор впливу на національну економіку / Р. Пасічний // Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку:

вітчизняний та зарубіжний досвід : тези доп. Міжнар. конф. молодих учених і студ. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – С. 263–264.

6. Дорошенко С. І., Пасічний Р. Я. Інституціоналізація відносин «Держава-Церква» у конституційному полі республіканської Франції, як об'єкт політологічного аналізу / С. І. Дорошенко, Р. Я. Пасічний // Гріш і математика. Тов. ім. С. Банаха, Вид-во Т. Сороки. – Львів ; Луцьк, 2009. – С. 5–8.

7. Пасічний Р. Політика та релігія: взаємовідносини в Україні / Р. Пасічний // Політико-правові аспекти державотворчого процесу в Україні: від теорії до практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 9–10 листопада 2010 р.). – Львів, 2010. – С. 67–73.

8. Пасічний Р. Соціальна реклама в релігії (на прикладі УПЦ МП) / Р. Пасічний // Соціальна реклама в сучасному суспільстві : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Ін-т соц. політики регіону (м. Харків, 2 грудня 2011 р.). – Х., 2011. – С. 68–69.

9. Пасічний Р. Вплив релігії на розв'язання політичної кризи в Україні / Р. Пасічний // Релігія, релігійність, філософія та гуманістика у сучасному релігійному просторі: національний та інтернаціональний аспекти : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рубіжне, 26–27 грудня 2013 р.). – Рубіжне, 2013. – С. 167–170.

10. Пасічний Р. УГКЦ в умовах трансформації українського суспільства / Р. Пасічний // Трансформаційні процеси в сучасній системі міжнародних відносин : матер. IV щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15 лютого 2015 р.). – Львів, 2015. – С. 241–245.

АНОТАЦІЯ

Пасічний Р. Я. Формування соціально-політичної доктрини Української Греко-Католицької Церкви. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – історія та теорія політичних вчень. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2016.

В дисертації проаналізовано соціальну доктрину УГКЦ та її вплив на суспільно-політичні процеси в Україні. Політичні аспекти соціальної доктрини УГКЦ розглянуто як богословсько-антропологічну систему затверджену в офіційних документах Церкви.

Досліджено становлення соціально-політичного вчення УГКЦ в контексті суспільно-політичних трансформацій в Україні, зокрема осмислення нею природи держави і політичної влади, позицію Церкви щодо демократії як політичного режиму і форми правління, актуальних суспільних та громадсько-політичних проблем. Досліджено механізм впливу Церкви, через соціальну доктрину, на суспільство та політичний процес, а також зворотний вплив суспільно-політичних перетворень на соціальну доктрину, який спричиняє її модифікацію відповідно до

вимог часу. Як наслідок, під впливом соціальних змін сума цих модифікацій трансформує соціальну доктрину УГКЦ в соціально-політичну.

Ключові слова: соціальна доктрина, Українська Греко-Католицька Церква, суспільно-політичні відносини, трансформація, субсидіарність, солідарність, гідність.

АННОТАЦИЯ

Пасичный Р. Я. Формирование социально-политической доктрины Украинской Греко-Католической Церкви. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.01 – история и теория политических учений. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко Министерства образования и науки Украины, Львов, 2016.

В диссертации проанализировано социальную доктрину УГКЦ и ее влияние на общественно-политические процессы в Украине. Политические аспекты социальной доктрины УГКЦ рассмотрено в качестве богословско-антропологической системы нормотворческого характера утвержденной в официальных документах Церкви.

Проанализировано становление социально-политического учения УГКЦ в контексте общественно-политических трансформаций в Украине, в частности осмысления ею природы государства и политической власти, позицию Церкви относительно актуальных общественно-политических проблем. Исследован механизм влияния Церкви, через социальную доктрину, на общество и политический процесс, и обратное влияние общественно-политических трансформаций на социальную доктрину. Как следствие, под влиянием социальных изменений сумма модификаций трансформирует социальную доктрину УГКЦ в социально-политическую.

Ключевые слова: социальная доктрина Украинской Греко-Католической Церкв, общественно-политические отношения, трансформация, общее благо, субсидиарность, солидарность, достоинство.

SUMMARY

Pasichny R. J. Formation of socio-political doctrine of Ukrainian Greek Catholic Church. – As a manuscript.

A thesis for obtaining the scientific degree of Ph. D in Political Sciences, by speciality 23.00.01 – Theory and History of Political Sciences. – Lviv National University of Ivan Franko of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2016.

The thesis is a holistic political science research that shows the main directions of research on social concepts of the Greek-Catholic Church, their influence on political reality, scholars and denominational theologians. Working their scientific results allowed to define a space in which overlapping functions of religion and politics, the point of

intersection of their interests, identify common and distinctive features in nature and the impact on society of social phenomena. The emergence of a significant number of theoretical development of the problem of the relationship of politics and religion mainly historical, social and religious studies aspects, also requires political science study of major trends and trends of interaction of political and religious structures, determine the socio-political space, in which the crossing of basic functions, interests and so on. Detailed analysis of the sources and the social doctrine of the separation of the «binding principle» allowed to divide them into doctrinal (official documents of the church), and nedoktrynalni – work of Catholic theologians, philosophers, sociologists and economists who are of an advisory nature.

This allowed obrunтовaty politological definition of the concepts of «social doctrine» and «social teaching», they point out the similarities and fundamental differences. The above terms and concepts «social discourse», «political transformation», «socio-political transformation» terminological database accounted for this study.

Analyzed the chronological framework of the formation of Catholic social doctrine, determined that the political aspects of the social doctrine, in the official documents of the Catholic Church ahead of time social. This is due to review the concept of «social doctrine» in its broadest sense and determined starts becoming Catholic social doctrine. Applying political science and philosophical approaches in the study of the political aspects of social doctrine, formed objective interdisciplinary approach of the research object, and with religious approaches to the study of research object reveals the inner depth and content of social teaching.

The process of formation and development of Catholic social teaching, which made it possible to determine the basic principles and concepts: dignity, solidarity, subsidiarity, the common good, which is fundamental to the Church's social doctrine. It is shown that the Catholic Church interprets the world as a meeting place with God, through his teaching and developing a sense of responsibility for it. In his doctrine of Catholicism seeks to understand the issue of social justice, individual place in the world and its attitude. Considering the problem of formation of socially oriented state, in the Christian sense, has been allocated the principles of solidarity, justice and mutual responsibility in society. Church social teaching as a subject directly considers only religious and moral aspects of social problems, and its political, economic and social aspects are considered indirectly in terms of their compliance with Christian morals.

Considered Christian vision of the complex social problems that the Church considered important and relevant in today's world. Conducted political analysis of the UGCC and its clerical organizations in the political life of independent Ukraine suggests that her social doctrine is presented as a normative social theory confirmed in official documents of the Church. The social doctrine of the Greek Catholic system appears as a «practical» modernization of the Greek-Catholic attitude to social «call time». The dissertation research showed the presence of religions in their own potential and specific methods of modernization, which makes it possible to adapt the teaching to the various social conditions exist in today's dynamic world.

The political aspects of the Church's social doctrine considered as a theological and anthropological nature of the legislative system. Defined principles underlying the doctrine of social and historical conditions that contributed to its development, evolution and formation of social doctrine. We consider the formation of social and political doctrine of Ukrainian Greek Catholic Church in the context of socio-political transformations in Ukraine, her understanding nature of the state and political power, the position of the Church on democracy as a political system and form of government, and urgent social and political problems. The mechanism of influence of the Church in social doctrine on society and the political process and reverse the impact of socio-political transformations in the social doctrine, which causes its modification according to the requirements of time, in the light of Catholic doctrine with regard to local ethical and cultural features. It is proved that the establishment of official documents which legitimize socio-political phenomena on the social discourse, give them estimates of «true» justification of the social order, norms and values, activities in the socio-political process removes the social doctrine of the Church on the political level and makes it socially -political color, and member of the church itself does social diysnosti. As a result social doctrine of UGCC transformed in the socio-political.

Keywords: the social doctrine Ukrainian Greek Catholic Church, socio-political relations, church-state relations, transformation, social discourse, the common good, subsidiarity, solidarity, dignity.